תמיד [א]נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת [ב]חל ערב פסח להיות בערב שבת נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו: **גמ'** מנא הני מילי אמר ר' יהושע בן לוי דאמר קרא [1]את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים חלקהו לבין שני ערבים ב' שעות ומחצה לכאן שתי שעות ומחצה לכאן ושעה אחת לעשייתו מתיב רבא בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת ואי סלקא דעתך בשמונה ומחצה דאורייתא היכי מקדמינן ליה אלא אמר רבא [ג]מצותו דתמיד משינטו צללי ערב מאי טעמא דאמר קרא בין הערבי' מעידנא דמתחיל שמשא למערב הלכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות דרחמנא אמר [2]עליה חלבי השלמים ואמר מר [ד](עליה חלבי השלמים) [ה]עליה השלם כל הקרבנות כולם מאחרינן ליה תרתי שעי ועבדינן ליה בשמונה ומחצה בערבי פסחים דאיכא פסח אחריו קדמינן ליה שעה אחת ועבדינן ליה בשבע ומחצה חל ערב פסח להיות ערב שבת דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה ת"ר כסידורו בחול כך סידורו בשבת דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב פסח מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר כסידורו בחול בערב הפסח כך סידורו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת כך סידורו בשבת ומתני' דקתני בין בחול בין בשבת רבי ישמעאל היא במאי קא מיפלגי במוספין קודמין לבזיכין קמיפלגי רבי ישמעאל סבר[י] [ג]מוספין קודמין לבזיכין עבד להו למוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה רבי עקיבא סבר בזיכין קודמין למוספין בזיכין בחמש ומוספין בשש ועביד ליה לתמיד בשש ומחצה מתקיף לה רבא מידי רבי עקיבא כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת קתני כסידורו בערב הפסח סתמא קתני אלא אמר רבא הכי קאמר כסידורו בחול דעלמא כך סידורו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב הפסח ומתני' דקתני בין בחול בין בשבת רבי עקיבא היא במאי קא מיפלגי במכמר בשרא קמיפלגי רבי ישמעאל סבר חיישינן למכמר בשרא ורבי עקיבא סבר לא חיישינן למכמר בשרא

אי

תמיד. של בין הערבים: **וקרב בשמנה ומחצה.** גמר הקרבתו שהיו שוהין שעה אחת בעשייתו. ובגמ' מפרש טעמא: **ערבי פסחים.** מקדמינן ליה משום דבעי למיעבד פסח אחריו. בברייתא מפרש בגמ' [נט.] מנא לן דפסח אחר תמיד: **חל ערב פסח בערב שבת.** בעינן לאקדומי טפי משום דבעי לשחוט פסח אחריו ולצלותו מבעוד יום: **גמ' בין הערבים.** משש שעות ולמעלה שהצל נוטה קרינן בין הערבים והוה ליה למכתב בערב ושני כדכוריה וכתב בין הערבים לדרשה חלוק הערב לשני חלקים(ה) שתי שעות ומחצה לכאן קודם לעשייתו וב' שעות ומחצה לכאן לאחר עשייתו: **אלא אמר רבא.** כולה תקנתא דרבנן היא דמדאורייתא כל שש שעות אחרונות כשירות דהיינו מכי ינטו צללי ערב *דהיינו מחצי שבע ואילך שהחמה נוטה למערב והצל למזרח כשאדם עומד כנגד החמה אבל נוטה למזרח חצי שש וחצי שבע היא עומדת באמצע הרקיע ואין צל נוטה אלא צל כל אדם תחתיו: **ואמר מר.** לקמן בהאי פירקא [נט:]: **עליה חלבי השלמים.** על תמיד של שחר השלם כל הקרבנות ולא תשלימם על תמיד הערב דלאחר תמיד הערב לא תקריב קרבן לפיכך אף על פי שזריזים מקדימין למצות התקינו לאחריה כדי שיביאו נדריהם ונדבותיהן ויהא כשר להקריבן ובשבת נמי אף על גב דליכא נדרים ונדבות מאחרינן ליה משום סרך(ו) גזירת נדרים ונדבות דחול כדמפרש לקמן(ז): צליית פסח אינו דוחה שבת מפני שצורך הדיוט היא ויכול לצלות מבעוד יום: **ומוקמינן ליה אדיניה.** מכי ינטו הצללים דהיינו בשש ומחצה: **כסידרו.** של תמיד: **כסידרו בערב פסח** גרסי' בדרבי עקיבא: **כסידרו בחול בערב הפסח.** דהיינו בשבע ומחצה כך סידרו בשבת בערב הפסח: **ר' עקיבא אומר.** בשבת של ערב הפסח הוא בשש ומחצה כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת דכיון דבעי למיעבד פסח אחריו ובשבת לא קרבי נדרים ונדבות דניצטרכו לאיחוריה מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה: **ומתני' דקתני.** ערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה בין בחול בין בשבת רבי ישמעאל היא: **במאי קא מיפלגי.** אמאי קא מאחר ליה רבי ישמעאל הא מסתבר טעמא דרבי עקיבא מפני שהפסחים מרובין לשחוט וליקרב אחריו דבשלמא כשהוא חל בחול מאחרינן ליה חדא שעתא משום נדרים ונדבות אבל בשבת למה לי לאחרינהו בשלמא בשאר שבתות לא חיישינן לאקדומי ולשנויי מחול דידיה משום נדרים ונדבות דחול אבל השתא משום פסחים בעינן לאקדומיה: **בזיכין.** היא לבונה הנתונה בשני בזיכים על שתי מערכות של לחם הפנים ובשבת היו מסלקין הישנה ומסדרין את החדשה כדכתיב ביום השבת יערכנו [ויקרא כד] ומקטיר הבזיכין והן מתירין הלחם לאכילת כהנים (א) והיתה ללחם לאזכרה [שם] וחולקין הלחם מיד וצריך שעה אחת להתעסק בכך: **ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין.** לסילוק בזיכין והקטרתן וזמן מוספין אורתייהו בשש דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו בקר דכתיב דבר יום ביומו [שם כג] וקיימא לן בסדר יומא בפרק אמר להן הממונה (דף לד.) בקר הוי הקדמה ויום משמע איחור: **ובזיכין בשבע.** דבעי לאחרינהו דבמוספין כתיב(ח) יום ובבזיכין כתיב(ט) ביום ביום תרי זימני והכא ילפינן טעמא דאמר מוספין קודמין לבזיכין במסכת יומא (שם) מדלכתב בהו ביום השבת ביום השבת תרי זימני לאחר ועבדינן ליה בשבע ומחצה. והוא הדין דמצי למיעבדיה בתחלת ח' אלא חדא דשמא אין חילוק לחם הפנים כלה בסוף שבעה ועוד כל הני זימני לא משנינן ליה אלא בשש ומחצה כדיניה או בשבע ומחצה כשאר ערבי פסחים: **בזיכין קודמין.** וטעמא נמי מפרש התם גמר חוקה חוקה מחביתין: **מי קתני כו'.** במילתי' דרבי עקיבא. ולהכי לא פריך ליה אמילתיה דר' ישמעאל דאיהו נמי אמר כותיה דאביי במקצת ובההוא מקצת פריך ליה רבה בר עולא לקמן [ע"ב]: **כסידרו.** של תמיד: **בחול דעלמא.** כל ימות השנה דהיינו בשמונה ומחצה כך סידרו בשבת בערב הפסח דלא מקדמינן לי' למהר שחיטת הפסחים אחריו דהואיל ואינו יכול לצלותו עד שתחשך חיישינן שמא יתחמם בשר הפסח ויסריח: **ר' עקיבא אומר כסידרו.** שאר ערב הפסח מפני שהפסחים מרובים וצריך להקדימם: **לא חיישינן למכמר בישרא.** חימום הבשר ודומה לו באיזהו נשך (ב"מ עד.) על הכומר של זיתים שמניחין יחד בכלי כדי שיתחממו [ועי' פירש"י בחומש מקץ מ"ג פסוק ל']:

אי

תמיד נשחט. מאחרינן ליה תרתי שעי. אבל טפי לא שלא היו רוצים לעשות כל כך בצמצום סמוך לחשיכה ורבא דמפרש לקמן מילתיה דר' ישמעאל כסדרו בחול בעלמא כן סדרו בשבת ערב הפסח וקרב הפסח [י](בשמונה) ומחצה היינו בדוחק משום מכמר בישרא:

מוקמינן ליה אדיניה בו' שעות ומחצה. בריש אמר להן הממונה (יומא דף כח:) פריך ונשחטיה מכי משחרי כתלי פי' מתחלת שבע ומשני משום דלא מכווני:

רבי ישמעאל סבר מוספין קודמים לבזיכין. דוקא בשבת דערב הפסח פליגי דאיכא היתירא שמקדמים אותו מפני עשיית הפסח שאחריו ולא שייך למיגזר אטו חול אבל בשבת דעלמא קרב כסדר החול גזירה שבת אטו חול:

וקעבדינן ליה בו' ומחצה. וא"ת וליעבדיה בתחלת שמונה ופי' בקונטרס לפי שאין חלוק הלחם כלה בסוף שבע ואין נראה לר"י דהא לר"ע קאמר בזיכין בחמש ומוספין בשש משמע לר"ע ליכא שהייה בהקטרה וחילוק לחם אלא שעה ונראה לר"י כלשון אחר שפי' בקונטרס:

מידי ר"ע כסדר הפסח שחל להיות ערב שבת קתני. אע"ג דלרבא נמי איכא למיפרך כדפריך בסמוך רבה בר עולא מידי כסדרו בחול בעלמא כן סדרו בשבת בערב הפסח קתני רבא לא חשיב ליה פירכא דהא ר' ישמעאל אמתני' קאי דקתני דערב הפסח שוה בין בחול בין בשבת ועליה פליג רבי ישמעאל ולכך לא היה צריך להזכיר בדבריו ערב הפסח:

חיישינן למיכמר בישרא. הואיל ואין הדחת קרביו דוחה שבת כדאמר בפרק [אלו דברים] (לקמן דף סה:):

דברי

מסורת הש"ס

א) יומא כח:, ב) ס"א ל"ג, ג) [לקמן נט: יומא לג.], ד) [יומא לג. לד.], ה) כת"י: ערבים, ו) י"ג סרך, ז) [ע"ב], ח) [במדבר כח], ט) [ויקרא כד], י) [בעשרה. אולי צ"ל כנ"ר],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בזיכין וכו' לאכילת כהנים כדכתיב והיתה:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אלא אמר רבא דהיינו מחצי שבע וכ"כ רש"י שבת ד"ט ע"ב ד"ה מנחה גדולה ול"ע מסוגיא דיומא דף כח ע"ב ורש"י לקמן דף נג ע"ב ד"ה ע"ו מילין:

◆

מוסף רש"י

חל ערב פסח להיות בערב שבת. הולך למהר תמיד של בין הערבים בכל יכולת, לפי שהפסחים נשחטו אחריו וצריך לצלותן מבעוד יום (יומא כח.). **עליה חלבי השלמים.** ודרש ליה לשון השלמה, עליה על העולה, תמיד של שחר, האמורה בראש המקרא, שנאמר וערך עליה העולה והקטיר, והוסיף והשלים אחריה כל הקרבנות, ולא על שבין הערבים, למד כל תמיד של בין הערבים שהוא אחרון לכל הקרבנות (שם לג.).

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"א מהל' תמידין הלכה ג ה סמג עשין קצ:

ב ג מיי' פ"ד שם הל' י"א ופ"ו הל' יא:

◆

תורה אור השלם

1. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: במדבר כח ד
2. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו ה

◆

רבינו חננאל

תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה כו'. מנא הני מילי, ובא ר' יהושע לפרש כי מן התורה הוא זה השיעור, ונדחו דבריו, ופשיט רבא מצותה דתמיד של בין הערבים מכי ינטו צללי ערב. מאי טעמא. בין הערבים משעה שמתחיל היום להעריב משמע תחילת שעה שביעית הוא בין שני הערבים בין ערב דאתמול לערב דהאידנא שכל הלילה נקרא ערב שנאמר ויהי ערב ויהי בקר ונמצאת מצות התמיד מתחלת שביעית. הלכך כל השנה דבעינן להשלים כל קרבן ואחר כך תמיד של בין הערבים דאמר מר והקטיר עליה חלבי השלמים, השלמים למה לי, וכי אין מקטירין אלא חלבי השלמים והלא חלבי החטאות והאשמות כיוצא בהן, אלא לומר לך עליה השלם כל הקרבנות כולן. וכיון דאיכא בכל השנה נדרים ונדבות עבדינן להו קודם התמיד של בין הערבים מאחרינן לה להתמיד שתי שעות ומחצה ועבדינן ליה בשמנה שעות ומחצה. ערב פסח דבעינן פסח אחר התמיד עבדינן ליה בשבע ומחצה. כדי שתהא השהות ביום לשחיטת הפסח. חל ערב הפסח להיות בערב שבת דאיכא נמי צליית הפסח דבעינן מבעוד יום. עבדינן התמיד כדין התורה בשש שעות ומחצה. ת"ר כסדרו בחול כך סדרו בשבת דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר כסדרו בערב הפסח ופריש ליה אביי הכי. כסדרו בחול בערב הפסח בשבע שעות ומחצה כך סדרו בשבת בערב הפסח דברי ר' ישמעאל, נמצאו דברי ר' ישמעאל כמשנתנו דקתני בשבע שעות ומחצה בערב הפסח נשחט התמיד בין בחול בין בשבת, ר' עקיבא אומר התמיד של בין הערבים של שבת בערב הפסח היה נשחט בשש שעות ומחצה כסדרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת. ובהא פליגי ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין לבזיכי לחם הפנים הלכך מוספין בשש כו'. ור' עקיבא סבר בזיכין קודמים הלכך בזיכים בחמש ומוספים בשש והתמיד בשש ומחצה. ודחי לה רבא להא דאביי ואמר הכי מ[ק]דין כסדרו בחול בערב הפסח קתני כסדרו ‏א) בחול סתמא קתני. ופירש רבא הכי כסדרו בחול בעלמא בשמונה ומחצה כך סדרו בשבת בערב הפסח, ר' עקיבא אמר כסדרו בכל ערב הפסח בשבע ומחצה כך סדרו בשבת בערב הפסח, כמתניתין דקתני בין בחול בין בשבת בשבע ומחצה. ובמכמר בשרא פליגי, ר' ישמעאל סבר כיון דלא צלינן ליה עד לעת ערב, אי שחטת ליה לפסח משעה תשיעית אתי בשרא למכמר, אלא מאחרינן ליה ושחטינן ליה [לפסח] משעה עשירית ולמעלה, ור"ע לא חייש למכמר בישרא. פי' מכמר, כגון כימוש כרגוסין באיזהו נשך בזיתים מכמר עיולי לבי דפא כו'.

א) [נראה כי לפני רבינו היתה גי' אחרת בגמ' דרבא מקשה על אביי דגם כדברי ר"י א"א לפרש כן דמידי כסדרו בחול בע"ש קתני וכו'].